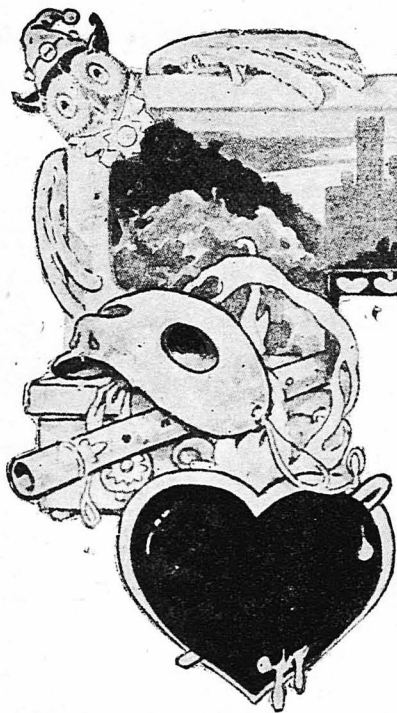

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

X

Η ΚΟΤΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΗΣ

(Κρητική 'Αποκρηάτικη παράδοσις)

Μιά φορά κ' Ήταν καιρό — είνε πολλά χρόνια από τότε — στον Κάτω Μυλοπόταμο βασιλευσε μιὰ καλή γυναίκα, ή Ζαμπιά, θρήσκα και καλόκαρδη, δίκαη και πονόψυχη.

'Αλλά όσο καλή ήταν αυτή, τόσο κακή ήταν ή Αδλή της. Γυναικες περιπαίχτες ή δωδεκάδα της. 'Ο νοῦς τους δέν ήταν στη δουλειά τους, αλλά στη διασκέδασι, στο φαγοπότι, στο χορό.

'Ετσι, στο παλάτι διοργάνωναν πάντα γιορτές για να διασκεδάσουν.

— Σήμερα είνε του 'Αγίου 'Αθανασίου του Μεγάλου. Νά τον γιορτάσουμε. Μεγάλος άγιος είνε!...

'Η καμένη ή Ρήγισσα, για να μη χαλάη την καρδιά τους, κ' από μεγάλο σεβασμό προς τη θρησκεία, δεχότανε.

— 'Ε, άς τον γιορτάσουμε αφού είνε έτσι, έλεγε. Τι λές και σύ, άγία-Παρακλητική; φουτούσε και μιὰ ήγουμένησσα που είχε στη δωδεκάδα της.

— 'Αμαρτία μεγάλη, κυρά μου και βασιλίσσά μου, θά είνε να μην τον γιορτάσουμε! άπαντούσε ή ήγουμένησσα.

Κ' έτσι, αφού τὸ έλεγε κ' ή ήγουμένησσα, άναβε τὸ γλέντι.

Σάν περνούσαν ζάνα-δύο μέρες, έλεγαν πάλι ή αδλικές:

— Σήμερα είνε του 'Αγίου 'Αντωνίου. Μεγάλος άσκητής! Αυτός δά είνε που πρέπει να γιορταστή!

— Νά κάνουμε μεγάλη λειτουργία, άπαντούσε ή βασιλίσσα.

— Δέν άρζει αυτό μοναχά. Νά κάνουμε και συμπόσιο για τὸ λαό!

— Μά αυτός ήταν μεγάλος άσκητής. Τι τὰ θέλετε τὰ συμπόσια; έπέμενε ή βασιλίσσα. Πιὸ πολὺ θά τον τιμήσουμε αν περάσουμε όλη την ημέρα με νηστεία και κατάνυξι.

— Μπá, κυρία και βασιλίσσά μου, επενέβαινε ή ήγουμένησσα, που ήταν χειρότερη απ' όλες. 'Αμα τον χαιρονται οι ουρανοί, εμεις εδω θά κλαίμε; Δέν είδες που τὸ λέει και τὸ τροπαρίό του:

«... Ταῖς οὐρανίαις συναγάλλη, παμμακάριστε, τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν κληρονόμος...».

'Αφού ήταν έτσι, τί να γίνη! Δεχόταν κ' ή βασιλίσσα...

Καί δόστου γλέντια και καζό.

'Ετσι θύμος πήγαινε τὸ βασίλειο κατὰ κρημῶν. 'Ο κόσμος άρχισε να φωνάζη, οι παπάδες στις εκκλησίες να παρακαλοῦν τὸν Θεὸ να δώση φρόνισι στη βασιλίσσα και στο συμβούλιό της, για να σταματήση τὸ κακό, κ' ένας ά-

γιος μοναχός από τὸ Πρέβελι, κατέθηκε για να συμβουλίεψη η Ρήγισσα, αλλά τὸν έδιωξε ή δωδεκάδα, βάζοντας τὸς φρουρούς να τὸν χτυπῶσινε με τὰ κοντάρια τους...

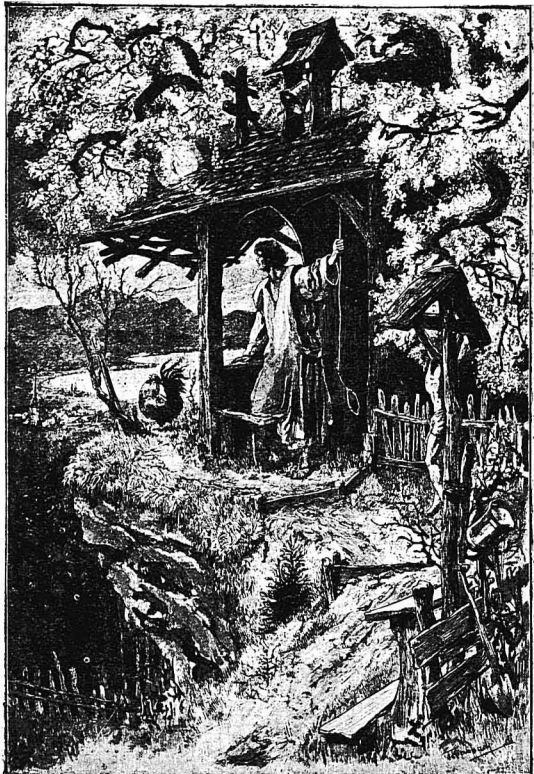
'Ετσι περνούσαν ή μέρες. 'Η Αδλή γλεντούσε κ' ὁ λαὸς πεινούσε και ύπόφερε.

Πέρασαν ή μεγαλογιορτάδες και ἤρθαν ή 'Αποκρηές. Τότε πειὰ ή δωδεκάδα ήτανε στις δόξες της. Τραπέζια και χοροὶ απ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ και μαντινάδες και τραγουδία:

Τούτες ή μέρες έχουν το, όπου χορεύουνε ή νειές τούτες ή γ' εβδομάδες, και σκαζουνε ή γράδες (γρηές).

'Η αυλικές καλούσανε ακόμα και τὰ Φραγκόπουλα από τὰ διπλανὰ τὰ κάστρα, απ' τὸ Φραγκοπατημένο μέρος της Κρήτης και γλεντούσανε μαζί. 'Ο λαὸς τὸς Φράγκους δέν τὸς αγαπούσε, κ' όταν έβλεπε δια τὰ εδοσημάτ'α του να τὰ τρών και να διασκεδάζουν αυτοί, άγριεσε και βλαστημούσε.

'Αλλά πάλι είχαν στη βασιλίσσα μεγάλο σεβασμό, γιατί ήταν κόρη ενός μεγάλου πολεμάρχου, που τσάκισε, έδω και τόσα χρόνια, τὸς Φράγκους κ' ελευθέρωσε τὸν λίγο και μικρόν εκείνο τόπο...

'Ενας καλόγερος της Χαλέπας χτύπησε τότε τις καμπάνες.

Τὸν παλιὸ καιρό, συνήθιζαν τὶς 'Αποκρηές, σ' αυτά τὰ μέρη, να φοροῦν «μουτσούνες». 'Οχι δυὸς σήμερα με μεταξωτὰ φροντάκια και κόκκινα και πράσινα και τέλια και στολίδια.

Τότε φορούσαν μιὰ ξερή προβιά από λαγὸ, ή από μικρὸ άρνάκι, με δυὸ τρύπες για μάτια, στὸ πρόσωπο, χερμαίνεσαν κορθόνια πάνω τους, εβάζανε στὰ πόδια τους «καλίκια» (σιδεροπούτσια), βγαίνανε νύχτα και παίρνανε γραμμή τὰ σπίτια. 'Εκεί γάρευαν, πηδοῦσαν, φράναζαν, πείραζαν τὸν ένα και τὸν άλλο, κάναν και καμμιὰ μικρὴ ξημιά, έτσι, να ποῦμε, σ' άστεια, και ξενηγτούσανε, ὡς που τὸς ελαινε μασκαρεμένους κ' άμασκαρεντους ή χαρηνή. Τότε ένας απ' αυτοὺς ανέβαινε σ' έναν τοῦρο, που να ήτανε ὁ πιὸ ψηλὸς μέσα στὸ χωριό, τινάζε τὰ χέρια του σαν κόκορας, λαλοῦσε σαν τὸ πετεινάρι κ' έλεγε με δυνατὴ φωνή:

Κουκουρίκου — κουκουρί, φάτε πῆττα με τυρί, γιατί βγήκεν ή αγγή, «Μούτσουνας» πειὰ να μην εβγή.

'Αμέσως τότε όλοι διελύντο και ήσύχαζε ὁ κόσμος.

Τὸ γλέντι αυτό άρχιζε από την Τοικνοπέφρη και βαστούσε όλη νύχτα, γιατί ὁ ήλιος δέν έφραε να δη κανέναν κατσικοπόδαρο στὸ δρόμο.

Τὴν ήμέρα, τότε, μασκαράδες δέν βγαίνανε έξω. 'Επειτα θύος άρχίσανε να βγαίνουμε και την ήμέρα, όπως κανανε οι Φράγκοι οι γειτονικοί, στὸ

Φραγκοπατημένο μέρος.

Γυναίκες όμως ημέρα δεν βγαίνανε ποτέ έξω. Έβγαιναν τη νύχτα, μαζύ με τις άλλες τις μπουσούνες, μα αυτές δεν φορούσαν λαγυτόμαρα στα μούτρα, αλλά σκέπες διάφανες. Έπίσης, αντί να ντυώνταν με δέματα τραγιάν, φορούσανε λινάτσες, επάνω στις οποίες κολούσανε φτερά από δρυνίδες, πετεινούς, ινδιάνους και περιστέρια.

Έτσι περνούσανε ή μέρες, ως πού πλησίαζε ή Τουρνή. Την παραμονή, πού ήταν Ψυχοσάββατο, έπρεπε να πάνε στο Μοναστήρι της Χαλέπας και να κάνουνε έσπερινο, για τις ψυχές των πεθαμένων. Έκει ήταν θαμέως κι' ό «Κύρης» (πατέρας) της βασίλισσας, ό πολεμάρχης και καταλυτής των Φράγκων. Έκεινή τη χρονιά έτοιμάσαν στη Μονή από 'σπερνού τα πάντα, μαζεύτηκαν κι' όλοι οι μοναχοί από τα χωράφια και περιέμεναν τη βασιλική ακολουθία.

Έξαφνα όμως πήγε στο παλάτι ανήμερα τό Ψυχοσάββατο ένας άποσταλμένος από τό Φραγκοκάστέλλο, για να ειδοποίηση τη βασίλισσα, ότι οι Φράγκοι τη βραδεία έκεινή είχανε μεγάλη άποκηράτικη γιορτή και χορό. Την παρακαλούσανε λοιπόν να πάη κι' αυτή, μ' όλη την ακολουθία της και τις κυράδες της Αύλης της.

Τά Ψυχοσάββατα ή έγκλησία μας, μά πού εινε ήμέρα των ψυχών, χορούς δεν έπιτρέπει. Άλλά οι Φράγκοι δεν εινε Χριστιανοί άληθινοί κι' έτσι όντε Ψυχοσάββατο έχουνε, ούτε κόλλυβα κι' έσπερινοους τελούνε.

Η βασίλισσα δεν ήθελε να δεχτή και να πάη, αλλά ή ακολουθία της της γύρισε τό γυναιξέιο τό κεφάλι της.

- Τι ώραία πού θα είνε! της λέγανε.
- Μά δεν εινε άμαρτία; ρωτούσε ή βασίλισσα.
- Νά πάμε, της ειλαν τότε ή αυλικές, και να μη χορεύουμε
- Μά κι' άν μās δούνε;
- Νά γίνουμε μπουσούνες, να μη μās γνωρίζουνε!

Πήσανε λοιπόν λιπό πανι, κόλλυβα φτερά άπάνω, ντυθήκαν και πήγαν. Η βασίλισσα φόρεσε στο κεφάλι της και τό χρυσό της στέμματα κι' ή άλλες ή κυράδες τά μαλαματένια τους στεφάνια.

Περιέμεναν στο Μοναστήρι της Χαλέπας τη βασίλισσα, μά πού να φανή.

Πέρασαν ή ώρα του έσπερινοού, βασιλέψεν ό ήλιος, πλάκωσε ή νύχτα σκοτεινή, τά πάντα ήσαν έτοιμα για τό μνημόσυνο, μά ή βασίλισσα δεν φαινότανε. (Σε πολλά όρενα χωριά της Κρήτης, τό κυριός μνημόσυνο γίνεται τ' άποβραδύ). Τη ζήτησαν από δω, τη ζήτησαν από κει, δεν φάνηκε πουθενά. Στείλαν γρήγορα παλληκάρια στο παλάτι, μά δεν ήταν όστ' έκει.

Μεσάινιχα πλακώανε!... Όλοι βγήκανε να δούνε γιατί χάθηκε ή βασίλισσα!...

Ένας καλόγερος της Χαλέπας χτύπησε τότε τις καμπάνες δυνατά, και πέρα από τους λόγγους και τις γυνινές μαδάρες, κι' άπάνω από τά χάλιαρα και πίσω από τά πελέκια, πετάχτηκαν όλοι οι δούλοι, οι βοσκοί κι' οι εγγάτες του Μοναστηριού και πήραν δρόμους και παράστρατα, βουνα και μονοπάτια να βρούν τη Ρήγισσα.

Μά όλοι γυρίσανε άπελπισμένοι.
— Πουθενά δεν φάνηκε!

Μόνο ένας κουτσός καλόγερος, πού φύλαγε κατοίκια, άν εινε φώτα και χαρές στους Φράγκικους τους Πύργους, τράβηξε κατά κει και εινε τη βασίλισσα να χορεύη, ντυμένη στα πούπουλα, με τό χρυσό της στέμματα στο κεφάλι.

Χωρίς να χάνη καιρό μάλιστα, πήγαινε κι' όλο τό κοπάδι των κατοικιών του μέσα στη σάλα του χορού, άν να μήταν όλοι οι διαβόλοι... Όσοι χόρευαν δεν ήξεραν τί να πουν! Ήταν άστειο κανενός έξυπνου μασκαρά, ή μήπως είχε γεμίσει κατοικιοπόδαρους ό τόπος;...

Μά έξαφνα ειλαν τον κουτσό καλόγερο με τά μεγάλα άγρια γένεα του, τά άχτένισια μαλλιά του και τά κουρλιασμένα όσπια του, να στέκεται στη μέση της σάλας, να σηκώνη τά χέρια του ψηλά και να φωνάζει στη βασίλισσα με μία φωνή πού έκανε να τρίζουν οι πολυέλαιοι:

— Άμαρτία, Χριστιανοί!... Ό γονιός να περιμένη να συχωρεδή κι' ή κόρη του να χορεύει με τους Φράγκους!... Πώς φέγγουν τα καντήλια μέσα δω, κι' ή κορώνα λάμπει και δεν κοκινίζει από ντροπή! Τότε κατάλαβε ή βασίλισσα τό λάθος της. Και καθώς ήτανε ντυμένη, έτρεξε μαζύ με την ακολουθία της, με φωνές και θρηνώ, στο Μοναστήρι κι' έπεσε άπάνω στον τάφο του πατέρα της ολολύχνοντας:
— Κύρη μου, Κύρη, συχώρεσέ με, Κύρη μου!

Και τότε άνοιξε έξαφνα ή μεγάλη ταφόπετρα, με τον σταναετό άπάνω, και βγήκε από μέσα άχνός και φωτεινός, άν να ήταν από φως του φεγγαριού, ό πατέρας της, άρματωμένος όπως την ώρα πού τον έθαψαν, με τά μακρὰ του γένηα τά κατάλευκα.
— Άπλωσε τά χέρια άπάνω στην κόρη και στη δωδεκάδα της και με μία φωνή, άν νάβγαινε από τον κάτω κόσμο, βόγγησε:

— Καταραμένη νάσαι και συ και ή ακολουθία σου, πού πάτησες τη μέρα των ψυχών και πήγες να χορεύεις με τους Φράγκους!...

Τότε έκείνη σοφίστηκε κάτω άφρονη...
— Καταραμένη νάσαι και συ και ή ακολουθία σου, πού πήγες με τό στέμματα μου σ' έκεινούς, πού τό

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΕΚΛΕΚΤΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΡΑ ΕΚΛΕΙΣΑ ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΞΗ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

(Του ΒΥΡΩΝΟΣ — Μία άκόμα άγνωστη μετάφραση).

Καρδός είν' ή καρδιά μου πειά από έρωτες να πάη, τώρα πού πλέον δεν ήμπορεί σ' άλλες καρδιές ν' ανάηη έρωτική φωτιά.

Άλλ' όχι, άν είνε άδύνατο να μ' αγαπήσουν άλλοι, όμως εγώ θε ν' αγαπώ της όμορφιάς τά κάλλη, τά κάλλη τά γλυκά.

Η μέρες μου έτελειώσανε και φεύγουνε ή άχτίδες του έρωτος, τ' άνθη κι' οι καρποί, της νεότητος μου ή έλπίδες και μένει ή συμφορά.

Μαύρη φωτιά και μοναχή τά σωτικά μου καιεί, άν του κρατήρης τη φωτιά, άν τη φωτιά πού καιεί του χάρου τά κορμιά.

Άλλ' όχι από έξιους στοχασμούς ό νοός μου να θολώνη έδω πού ή δόξα ολόλαμπη μονάχη περιζώνει του άντρουιου την κεφαλή.

Σημιαές, άφνες και καπνοί κι' άρματα τμημένα της ποήτης Έλλάδος μου, γλυκά θωράτε έμένα, έμψ πού σάς ποθεί.

Η Έλλάδα τώρα έλευθερη, έλευθερη ή καρδιά μου, άς τρέξη έδω να τιμηθί σε μένανε ή γενιά μου όπου σε μένα ζή.

Όχι, δεν θέλω δάκρυα γι' αγάπη πειά να χύσω στην πίκρα τώρα, στη χαρά άδιάφορος θα ζήσω όστόσο έξω πνοή.

Άντι τη νεότη να πούης, λύπη στο νοό σου νάχης, κάλλιο άν ήρωας να χυθής μέσ' στο πεδίο της μάχης όπου είνε μπρός σου έδω.

Του πολεμάρχου τη θανή εξήτησε ή ψυχή σου, είνε τό μνημα πού ποθείς και τότε άποκοιμήσου στον ύπνο τό στερνό.

Μετάφρ. ΕΛΙΣΑΒ. ΜΑΡΤΙΝΕΪΚΟΥ

ΑΝΗΜΟΥΝ ΒΑΣΙΛΗΑΣ...

(Του Β. ΟΥΓΚΩ)

Άφου είσαι τόσο όμορφη, άν ήμουν βασιλιάς θα χάριζα τό στέμμα μου στα παιδα σου μαλλάρια μόνο για δυό λογάκια.

Πάλι για τό χατήρι σου, πεντάμορφη παιδούλα, και τό λαό μου θάδινω αιχμάλωτον άκόμα για ένα φιλι στο στόμα.

Άφου είσαι τόσο όμορφη κι' έχεις περίσσια χάρι, άν είχα εγώ τους θησαυρούς και τ' αγαλά του Κροίσου, ήθελα, μαυρομάτα μου, όλα να στα χαρίσω για να γινουμε άχώριστο και ζηλευτό ζευγάρι.

ΠΟΙΟΣ ΜΠΟΡΕΙ...

(Του ΕΡΡΙΚΟΥ ΧΑ-ΙΝΕ)

Ποιός μπορεί να μου δώση

την παλιά μου ευτυχία!

Ό, και ποιά θα μπορέση,

και ποιά δύναμι τώρα
άν' τις ώρες έκεινές
να μου δώση μιν ώρα,
ώ, μονάχη μιν ώρα!
Την πληγή τη βαθεία μου
δεν γιατρέψαν και χρονια.
Με καινούργιο και πάλι
την αισθάνομαι πόνο
στης καρδιάς μου τά βάθη

και θρηνώ την παλιά
ευτυχία πού έχάθη!...
Ποιός μπορεί να μου δώση
την παλιά μου ευτυχία!
Ό, και ποιά θα μπορέση,
και ποιά δύναμι τώρα
άν' τις ώρες έκεινές
να μου δώση μιν ώρα
και μου δώση μιν ώρα!...

σους από την οικογένειά μας σκότωσαν!... ελεε πάλι ό νεκρός.
Ψυχή τριγύρω δεν άνάσανε!...

— Καταραμένη νάσαι πού ήρθες με ρούχα «μουτσουράκια» να μου κινής κόλλυβα!... Ποτέ να μην άπολείφουνε τά πρόστυχα φτερά από τό σωμα σου και τό στέμμα μου αμα να γίνη ζωντανό και να καθήση στο κεφάλι σου, κι' άκαθάρσια να γεμίση ή κοιλιά σου!...

Κι' από τότε ή βασίλισσα έγινε μία δρυθια, μ' ένα κόκκινο λειοί, άντι για στέμμα, στο κεφάλι, και όλες ή γυναίκες της ακολουθίας της έγιναν κι' αυτές κόττες. Τό ίδιο κι' ή ήγοιμένησσια του παλατιού έγινε κόττα κι' αυτή, μά με μαδημένο τό κεφάλι και τον λαμπού. Άπό αυτή μάλιστα κατάγονται ή κόττες πού είνε γυμνοκέφαλες...

Κι' άν ίδιθη καιμιά κόττα πού να έχη τό λειοί της κεντημένο με νιπτίτσες, άν να φορή στέμμα βασιλικό, αυτή κροτάει γενιά από την καταραμένη βασίλισσα. Η άλλες πάλι πού έχουνε λειοί άν ένα κομμάτι ματωμένο κρέας, εινε από τις γυναίκες της ακολουθίας της...

Και από τότε ή κόττες τρώουνε στο δρόμο ό, τι βρούν!
Και από τότε άκόμα επικράτησε ή συνήθεια ν' άποκροεύουνε μ' δρυθινες στην Κρήτη, για τιμωρία της άπρόσεκτης βασίλισσας και της ακολουθίας της...

